

Serdar Korucu: Sapançalı Ermeni Direnişçi: Arsen Çakaryan

Posted on 13/08/2018

Arsen Çakaryan, kökleri Maraş Zeytun'a uzanan bir ailenin çocuğu olarak 1916'da Sapanca'da doğdu. Çakaryan ailesi 1922'de Bulgaristan'a, 1930'daysa Fransa'ya yerleşti. Pek çok Ermeni ailesinin yaptığı gibi...

Çakaryan, Louvre'da akşam derslerine katılarak dikiş bölümünde ustalık diplomasını aldı. 1906 Adıyaman doğumlu olan ve Ermeni Soykırımı'nda kardeşi Garabed dışında tüm ailesini kaybeden Misak Manuşyan ile tanışmasıysa 1937 yılındaydı. O zamanlar Manuşyan, Paris'teki Ermeni cemaatinin bilinen isimlerdendi. İkisinin yaşamını değiştirence Fransa'nın Naziler tarafından işgal edilmesi olacaktı.

Hayat hikayesini Agos'tan Vilma Kuyumciyan'a 18 Mayıs 2007'de verdiği röportajda anlatan Arsen Çakaryan'a göre, İspanyollar Franko rejiminden, İtalyanlar Mussolini'den, Polonyalılar, Macarlar, Rumenler ve Çekler Nazilerden, Ermeniler ise İttihat ve Terakki şiddetinden kaçarak Fransa'ya gelmişlerdi. Ancak ülke Nazi işgali altına girince bu "yabancılar" onun yardımına koşmuştu.

Nedenini Çakaryan şöyle anlatıyordu:

"Çünkü bu insanlar kendi ülkelerinde daha önce tattıkları faşist rejimlerin Fransa'da da tekrarlanmasını istemiyorlardı. Durduk yerde direnişe geçmezsiniz. Faşizmin ne denli tehlikeli olduğunu bildiğimiz için, faşizmi Fransa'ya sokmamakta kararlıydık. Farklı ülkelerden gelmelerine rağmen aynı yaraya sahiptiler ve bizi direnişe geçiren ideal aynıydı. Özgürlüğün ne kadar değerli olduğunu bildiğimiz için faşizme karşı direnmekti ortak

idealimiz.”

“Onların kavgası hayatı kurtarmak içindir”

Arsen Çakaryan’a göre Ermenilerin Nazilere karşı direnişinde önemli etkenlerden biri Almanya’nın Ermeni Soykırımı’ndaki sorumluluğu, amaçlarından biri de Ermenistan’ın olası işgalini engellemektir:

“1915 olaylarında Almanların rolü olduğunu biliyor, Almanya istemese soykırım olmayacaktı diye düşünüyorduk. Üstelik 1941’de Türkiye’nin Almanya, İtalya ve Japonya’nın yanında gerektiğinde savaşa gireceğine dair gizli bir doküman imzaladığını biliyorduk. Zaten Almanya Kafkaslara kadar yol almıştı. Türkiye sınırından 200 km., Ermenistan sınırından ise 150 km. uzaklıktaydı. 26 Bölük bulunuyordu bu sınırda. Amaçlarımızdan biri de Ermenistan’a saldırılarını engellemektir.”

Fakat bu zordu. Fransa’da Naziler, 1942’de Yahudileri ve direnişçileri Vélodrome d’Hiver gibi büyük baskınlar düzenleyerek toplama kamplarına götürüyordu.

Bu süreçte bir dönem eylemler azalsa da, Aras Yayıncılık’tan çıkan ve Sosi Dolanoğlu tarafından Türkçeye kazandırılan Dostu, sevgilisi ve yoldaşı Mélinée Manouchian’ın “Manuşyan: Bir Özgürlük Tutsağı” kitabında yer alan Çakaryan’ın “Les Francs-Tireurs de L’affiche Rouge” [Kızıl Afiş] eserinden alıntılanan anlatısına göre, işgalcinin kendilerine biçtiği kadere ilişkin boş hayallere kapılmaktan vazgeçen birçokları Direniş’i seçiyordu.

Çakaryan kitabında kendisinin de aralarında olduğu bu direnişçileri şöyle anlatıyordu:

“Öldürmekten zevk aldıklarını sanmayın. Onlar katil değildir. Kolayca tetik çeken film kahramanları değildir onlar. Hayatı sever ve hayata saygı duyarlar. Gençtirler, yaşamak

isterler. Onların kavgası Hayat'ı kurtarmak içindir.”

İlk silahlı eylem

1943'te Londra'dan ilk silah sevkiyatının yapılması ile Direniş'in eli güçleniyordu. Fakat bu cephanelik değil, birkaç el bombası, bir-iki otomatik tabanca, bir kutu fişek, birkaç dinamit lokumu, ateşleyicilerle birlikte birkaç patlayıcıdan ibaretti. Direniş içindeki adı “Charles” olan Arsen Çakaryan da artık Manuşyan ile birlikte bildiri dağıtmaktan vazgeçip silahlı mücadeleye girişiyordu.

İlk eylemlerinde Annesi Chana tutuklanarak Auschwitz'e götürülmesi ardından FTP-MOI'e katılan Polonya Yahudisi Marcel Rayman ve Misak Manuşyan ile ellerinde sadece bir el bombası ve bir tabanca vardı, karşılıklıdaysa silahlı yirmi kişi... Eylemleri başarılı oluyor ve yaşananları Çakaryan, Manuşyan'a şöyle anlatıyordu: “Birden senin koştüğünü gördüm. Pardösün, bir kuşun kanatları gibi açıldı. Sonra Almanların rüzgarda eğilen buğday başakları gibi topluca yere serildiklerini gördüm.”

Nisan 1943'te Misak Manuşyan FTP-MOI [Komünist Partisi Yabancı İşçiler Örgütlenmesi] Paris Bölgesi 1. Birlik askeri komiseri olarak atanırken, Rayman da örgüte yeni alınanların askeri eğitimini oluyordu.

Marcel Rayman, Çakaryan'a tavsiyelerde bulunuyordu ve bu öğütleri yıllarca onun aklından çıkmayacaktı.

“Tetiği çekmekte acele etme. Sakince nişan almak için kendine zaman tanı. Göreceksin kolun hiç şaşmayacak. Eğer çok acele edersen, ıskalayabilirsin, adam da peşine düşer.”

“Yahudi gençler Paris kaldırımında yiğitçe can vereceklerdi”

Arsen Çakaryan’a göre Fransızların, her milletten göçmenlerin, işçilerin, zanaatkarların, entelektüellerin, ateistlerin, Yahudilerin, Hristiyanların iç içe geçtiği bu grupta herkes kardeş oluyordu. Gerçek anlamıyla kardeş...

Gittikçe grubun gönüllüleri artıyordu çünkü Naziler Yahudi cemaatini kitleler halinde toplayıp götürüyordu: “Tutuklamalardan kaçabilmeyi başaran Yahudi gençleri direnişçilerin saflarını güçlendirdi. Bu gençler düşmana karşı canla başla çarpışacak ve Paris kaldırımında yiğitçe can vereceklerdi.”

FTP-MOI Haziran’dan itibaren Nazilerin önemli isimlerini vuruyor, sanayi kuruluşlarını yok ediyor, demiryolu trafiğini aksatıyor, müfrezelere saldırarak işgal ordusunun moralini çökertiyordu.

Ancak 16 Kasım 1943’te Manuşyan, Évry-Petit-Bourg Garı’nda yakalanacaktı: “O gün Manuşyan, Évry-Petit-Bourg Garı çıkışında, Albay Gilles adıyla bilinen şefi Joseph Epstein ile buluşacaktı. (Bu randevuyu kimin ayarladığını bilmiyorum) Saat 15:15’te, Paris’ten gelen trenden iner inmez, garın dört bir yanına gizlenmiş bir düzine polis üzerine çullandı; oracıkta kelepçelenip bir arabanın içine tıklandı. Büyük bir hızla Paris’e yönelen araç ‘Nazilerin bir numaralı düşmanı’nı taşıyordu”

Misak Manuşyan ve 22 yoldaşı tutuklama dalgasının kurbanı olmuştu. Naziler diğer direniş hareketlerine gözdağı vermek için Kırmızı Afiş’i (L’Affiche Rouge) hazırlıyacak, kadın militan Olga Bancic dışında tümü 21 Şubat 1944’te kurşuna dizileceklerdi.

“Türkiye de Manuşyan ile gurur duyabilirdi!”

23’lerin yakalanması sonrasında Arsen Çakaryan, Direniş’i sürdürenlerden oluyordu. Savaştan sonraysa 90’lı yaşlarına kadar okullara gidip Direniş’in öyküsünü anlatacaktı. Agos’tan Vilma Kuyumciyan’a anlattığına göre bu faaliyetleri faşizmin geri gelmemesi için çok önemliydi: “Okullara giderek gençlere Direnişimizin detaylarını ve nedenlerini anlatıyorum. Faşizmin geri dönmesini şayet istemiyorsak gençlere tarihin görgü tanıklarınca anlatılması çok önemli.”

Arsen Çakaryan’ın Kuyumciyan’a verdiği röportajında bir de sitemi vardı. Bugün artık Çakaryan’ın kendisini de kapsayarak devam eden bir serzeniş: “Manuşyan Grubu’nda faaliyet gösteren Ermenilerin çoğunluğu Türkiyeliydi. Bugün Fransız devleti onları anıyor ve de onlarla gurur duyuyor. Düşünün bir, Türkiye de Manuşyan’la gurur duyabilirdi!”

Kaynak: bianet.org